

Afrapportering om en styrket arbejdsmarkedstilknytning på arbejdsskadeområdet

Indhold

1. Indledning.....	2
1.1. Baggrund for arbejdet og organisering.....	3
2. Udfordringer i forhold til arbejdsmarkedstilknytning efter en arbejdsskade.....	4
2.1 Lav arbejdsmarkedstilknytning efter en arbejdsskade.....	4
2.2. Store samfundsmæssige omkostninger som følge af arbejdsskader.....	7
2.3. Visse grupper af tilskadekomne har større risiko for lav arbejdsmarkedstilknytning efter en arbejdsskade.....	8
2.4. Manglende overblik, forståelse og samspil mellem de forskellige systemer og aktører.....	9
2.5. Mulige løsninger ift. tilskadekomnes opretholdelse af tilknytningen til hidtidig arbejdsplads og arbejdsmarkedets generelt.....	10
2.6. Erfaringer fra aktører på området.....	11
3. Arbejdsgruppens anbefalinger.....	13
3.1. Anbefaling om at styrke arbejdsgivers kapacitet til at understøtte tilskadekomne arbejdsmarkedstilknytning.....	13
3.2. Anbefaling om at styrke tilskadekomnes kapacitet til selv at opretholde sin tilknytning til arbejdsmarkedet.....	14
3.3. Anbefalinger for at forenkle samspillet mellem de mange aktører i arbejdsskadesager.....	15
3.4 Økonomi.....	16

1. Indledning

Det følger af arbejdsskadeaftalen fra september 2022, at arbejdsskadesystemet udover at yde økonomisk kompensation for en arbejdsskade også skal understøtte, at tilskadekomne kommer tilbage på arbejdsmarkedet og så vidt muligt bliver selvforsørgende med varig beskæftigelse.

Aftalen skal bidrage til, at flere kommer i job efter en arbejdsskade. Derfor er der bl.a. indført en supplerende formålsbestemmelse om, at arbejdsskadesystemet også skal understøtte, at tilskadekomne kommer tilbage på arbejdsmarkedet og så vidt muligt bliver selvforsørgende, og der er etableret en uddannelsesgodtgørelsesordning, der gør det muligt for tilskadekomne at tage en uddannelse med henblik på i højere grad at opnå varig beskæftigelse på arbejdsmarkedet efter en skade.

Kun ca. 55 pct. af de tilskadekomne, der kommer ud for en anerkendt arbejdsulykke, er i ordinær beskæftigelse 5 år efter skaden til trods for, at ca. 80 pct. var i ordinær beskæftigelse på ulykkestidspunktet. Det er et tab for den enkelte tilskadekomne, for arbejdsgiverne og for samfundet som helhed. De samlede samfundsmæssige økonomiske omkostninger ved arbejdsulykker udgør ca. 28 mia. kr. svarende til 1 pct. af BNP i 2023. Hertil kommer udgifter som følge af erhvervssygdomme.

Der ses derfor et stort økonomisk potentiale i at forebygge arbejdsulykker og erhvervssygdomme såvel som at arbejde målrettet med at få personer med en arbejdsskade tilbage i job. Samtidig er det ofte personer med en stærk arbejdsmarkedstilknytning inden skaden, der bliver ramt af arbejdsskader. Tabet har ikke kun økonomisk betydning, men også betydning i forhold til den enkeltes tilværelse, hvor et tab af kollegaskab og arbejdets indhold også kan have betydning for den enkeltes livskvalitet.

Med arbejdsskadeaftalen fra september 2022 blev der, for at understøtte dette, nedsat en teknisk arbejdsgruppe, der har til formål at pege på mulige tiltag til at forbedre arbejdsmarkedstilknytningen og koordinationen mellem aktører på området. Arbejdsgruppen skal med denne rapport afdække underliggende problematikker i forhold til, om tilskadekomne opretholder deres arbejdsmarkedstilknytning efter en arbejdsskade og pege på mulige løsninger på de skitserede udfordringer.

Sideløbende med arbejdsgruppens arbejde har ekspertgruppen for fremtidens beskæftigelsessystem i juni 2024 afleveret sine anbefalinger til beskæftigelsesministeren om, hvordan et nyt beskæftigelsessystem kan se ud, og på den baggrund blev der i april 2025 indgået en aftale om reform af beskæftigelsesindsatsen – mere værdighed, større frihed og færre regler. Beskæftigelsesministeriet har nu igangsat et udmøntningsarbejde, hvor den nærmere implementering af aftalen bliver fastlagt.

Beskæftigelsessystemet har snitflader til mange andre indsatser, herunder også til, hvordan man bevarer tilknytning til arbejdsmarkedet efter en arbejdsskade. Det er derfor vigtigt, at indsatser, der skal styrke arbejdsmarkedstilknytningen på arbejdsskadeområdet, sker i tæt samspil med den generelle beskæftigelsesindsats. Det er

således arbejdsgruppens vurdering, at anbefalinger til særindsatser på arbejdsskadeområdet bør være i tråd med denne aftale og implementeringen heraf, og der indgår derfor ikke initiativer i relation til den generelle beskæftigelsesindsats i nærværende afrapportering.

1.1. Baggrund for arbejdet og organisering

I *Aftale om et forbedret arbejdsskadesystem* fra september 2022 var aftalepartierne enige om følgende:

”... der er brug for et fortsat fokus på at få tilskadekomne hurtigt tilbage på arbejdsmarkedet og så vidt muligt sikre, at tilskadekomne bliver selvforsørgende.

Aftalepartierne er på den baggrund enige om, at der nedsættes en teknisk arbejdsgruppe med bl.a. repræsentanter fra arbejdsmarkedets parter, som skal undersøge årsagerne til, at personer med arbejdsskader mister tilknytningen til arbejdsmarkedet, herunder, hvilke hindringer der eksisterer på arbejdsmarkedet, og hvordan arbejdsgiverne kan understøtte fastholdelse, herunder på den eksisterende arbejdsplads. Arbejdsgruppen skal pege på mulige tiltag, der kan forbedre arbejdsmarkedstilknytningen og koordinationen mellem aktører på området.”

Arbejdsgruppens anbefalede tiltag skal samlet set kunne gennemføres inden for de eksisterende økonomiske rammer i arbejdsskadesystemet, hvorfor evt. udgiftskrævende forslag skal modsvares af forslag, der skaffer tilsvarende finansiering.

I arbejdsgruppen har deltaget:

- Fagbevægelsens Hovedorganisation (2 medlemmer),
- Akademikerne,
- Dansk Arbejdsgiverforening,
- Kommunernes Landsforening,
- Danske Regioner,
- Forsikring & Pension,
- Arbejdsmarkedets Erhvervssikring og
- Beskæftigelsesministeriet (formand).

Arbejdsgruppen har været sekretariatsbetjent af Beskæftigelsesministeriets departement og Arbejdstilsynet.

Arbejdsgruppen har taget udgangspunkt i eksisterende analyser, der har afdækket problemstillinger ift. den lavere arbejdsmarkedstilknytning efter en arbejdsskade. Derudover har arbejdsgruppen fået udarbejdet analyser af Det nationale forsknings- og analysecenter for velfærd (VIVE), Nationale forskningscenter for arbejdsmiljø (NFA) og Beskæftigelsesministeriet. Analyserne har på forskellig vis suppleret den eksisterende forskning.

Arbejdsgruppen har afholdt fem møder. Under møderne er konklusionerne fra de udarbejdede analyser blevet præsenteret og drøftet. Endvidere har TopDanmark,

Danish Crown og Socialpædagogisk Landsforbund præsenterer erfaringer og refleksioner om tilskadekomnes udfordringer med at komme tilbage til arbejdsmarkedet og konkrete løsninger.

De udarbejdede analyser og oplæg har bekræftet tidligere viden og antagelser på området og har ikke medført fremkomst af ny viden om forhold, der kan fremme arbejdsmarkedstilknytningen for tilskadekomne. Arbejdsgruppens præsenterede anbefalinger flugter derfor også med den hidtidige viden på arbejdsskadeområdet.

I afrapporteringen præsenteres først de vigtigste konklusioner fra udvalgets behandlede forskning, analyser m.v. om arbejdsmarkedstilknytning efter en arbejdsskade, jf. kapitel 2. I samme kapitel refereres ligeledes de primære pointer fra tre aktører på området, som har holdt oplæg om deres erfaringer på området. Det er denne viden og de præsenterede erfaringer, som har dannet grundlag for arbejdsgruppens vurderinger af de vigtigste udfordringer og anbefalinger, der hver for sig eller samlet vurderes at kunne imødegå udfordringerne, som præsenteres i kapitel 3.

2. Udfordringer i forhold til arbejdsmarkedstilknytning efter en arbejdsskade.

Nærværende afsnit indeholder en kortere opsummering af arbejdsgruppens vidensgrundlag om tilskadekomnes arbejdsmarkedstilknytning efter en arbejdsskade. Afsnittet er baseret på de analyser og oplæg, som er blevet præsenteret for og behandlet i arbejdsgruppen. Vidensgrundlaget vedrører både de udfordringer der samlet set er på området, og de udfordringer, som den enkelte tilskadekomne og arbejdsgiver kan opleve. I relation til det sidste er der ligeledes peget på anbefalinger.

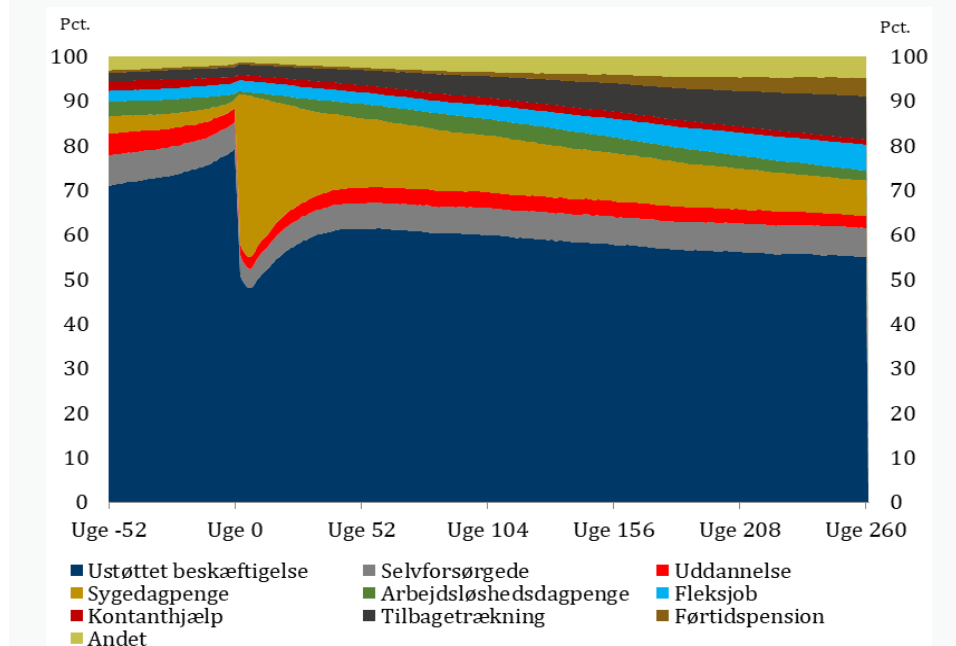
2.1 Lav arbejdsmarkedstilknytning efter en arbejdsskade

Arbejdsmarkedstilknytningen falder betydeligt efter en arbejdsskade. De fleste tilskadekomne, der kommer ud for en arbejdsskade, er i stand til at vende tilbage til arbejdsmarkedet igen. En andel af de tilskadekomne er dog ikke i stand til at oprettholde tilknytningen til det almindelige arbejdsmarked, og arbejdsmarkedstilknytningen ligger derfor også 5 år efter arbejdsskaden på et væsentligt lavere niveau end før skaden. Det er en stor udfordring for den enkelte, der ikke længere er en del af arbejdsfællesskabet, for arbejdsgiverne, der mister værdifuld arbejdskraft, og for samfundet som helhed.

Nedenfor i figur 1 og 2 vises arbejdsmarkedstilknytningen for personer, der har fået anerkendt henholdsvis en arbejdsulykke eller en erhvervssygdom i løbet af en periode på 1 år før ulykken/anmeldetidspunktet og indtil 5 år efter.

Figurerne er fordelt på status for arbejdsmarkedstilknytning per uge i perioden for hele gruppen alt efter, om personerne er i ordinær beskæftigelse, selvforsørgelse eller er modtager af en ydelse – herunder fleksjob, førtidspension, folkepension (tilbagetrækning mv.), SU (uddannelse), sygedagpenge, dagpenge og kontanthjælp. Alle personer med en anerkendt sag i AES er indeholdt i figuren, uanset om der er tilkendt erstatning/godtgørelse eller ej.

Figur 1
Arbejdsmarkedstilknytning før og efter en arbejdsulykke

Anm.: Alle arbejdsulykker, der er anerkendt som sag i AES, er indeholdt i figuren for skadeårgangen 2016 til 2018. I alt indeholder figuren oplysninger om arbejdsmarkedstilknytning for 34.040 personer
Kilde: Data fra AES, DREAM og egne beregninger

Af figur 1 fremgår det, at for de ca. 11.500 personer årligt med en anerkendt *arbejdsulykke* var andelen med ordinær arbejdsmarkedstilknytning forud for for skaden på ca. 80 pct., hvilket svarer til gennemsnitligt ca. 9.000 personer årligt. Resten er umiddelbart udenfor det ordinære arbejdsmarked eller selvforsørgende. Det bemærkes i den forbindelse, at personer, der kommer til skade ved frivilligt arbejde, i et fleksjob/skånejob eller i et studiejob også er omfattet af ASL – og følger lig også indgår af figuren.

Kort efter skadestidspunktet falder andelen med ordinær arbejdsmarkedstilknytning til ca. 50 pct. svarende til ca. 5.500 personer, samtidig med at der sker en stor stigning i andelen af personer på dagpenge mv.

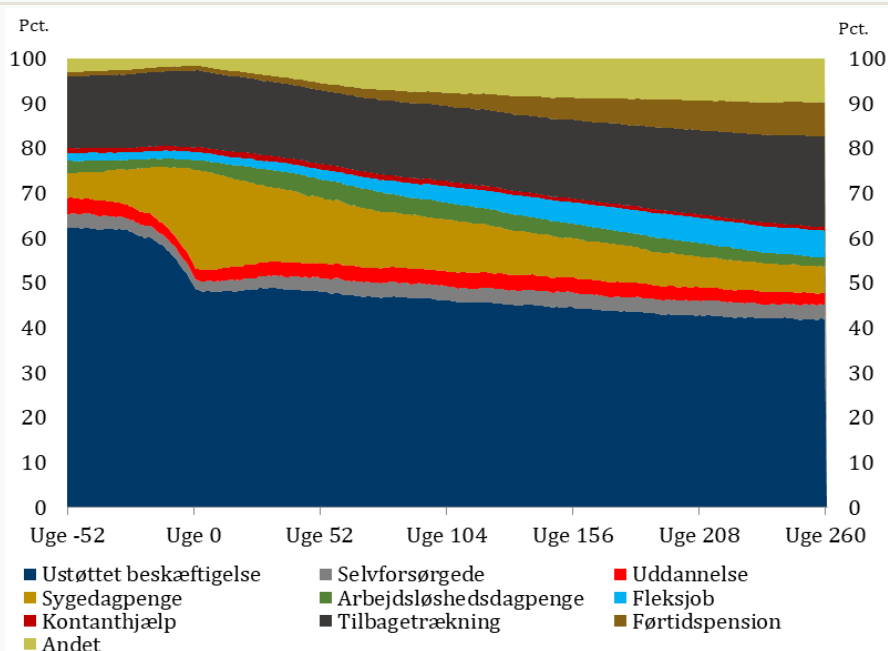
Andelen med ordinær arbejdsmarkedstilknytning stiger derefter gradvist i det følgende år uden dog at komme op på mere end ca. 55 pct., hvilket svarer til gennemsnitligt ca. 6.200 personer årligt. Det er et fald på op mod 25 procentpoint. Det bemærkes dog, at det ikke nødvendigvis er de samme personer, der var i beskæftigelse før ulykken, som er i ordinær beskæftigelse 5 år efter ulykken, og der er således sker bevægelse mellem de forskellige grupper.

For de personer, der ikke er i ordinær beskæftigelse, sker der i løbet af 5 år efter en arbejdsulykke et fald i andelen af personer på dagpenge mv., og tilsvarende en stigning i andelen af personer på fleksjob og førtidspension. I den 5-årige periode efter

en arbejdsulykke sker der også en stigning i andelen af personer, der har trukket sig tilbage fra arbejdsmarkedet (efterløn og folkepension) fra 2 pct. til 10 pct., svarende til gennemsnitligt ca. 1.100 personer årligt.

Figur 2

Arbejdsmarkedstilknytning før og efter en erhvervssygdom

Anm.: Alle erhvervssygdomme, der er anerkendt som sag i AES, er indeholdt i figuren for skadeårgangen 2016 til 2018. I alt indeholder figuren oplysninger om arbejdsmarkedstilknytning for 11.655 personer
Kilde: Data fra AES og egne beregninger.

Gennemsnitligt får ca. 3.900 personer anerkendt en erhvervssygdom årligt. Af figur 2 fremgår det, at faldet i andelen af personer med arbejdsmarkedstilknytning sker tidligere end for personer ramt af arbejdsulykker – allerede et år før *erhvervssygdom* bliver anmeldt, falder andelen af personer, der er i ustøttet beskæftigelse, fra ca. 60 pct. (ca. 2.400 personer), til ca. 50 pct. på anmeldetidspunktet (ca. 1.900 personer).

Herefter falder arbejdsmarkedstilknytningen svagt i hele perioden til ca. 40 pct., hvilket svarer til ca. 1.600 personer årligt. I den 6-årige periode, som figuren dækker over, er der således gennemsnitligt ca. 800 personer, der mister deres arbejdsmarkedstilknytning, svarende til ca. 20 procentpoint.

I periode fra 1 år før anmeldelsen til anmeldetidspunktet stiger andelen af personer på sygedagpenge fra ca. 5 pct. til mere end 20 pct. – andelen på sygedagpenge falder derefter i perioden til ca. 5 pct. samtidig med, at andelen af personer på enten førtidspension eller fleksjob stiger til samlet næsten 15 pct. På anmeldetidspunktet er 15 pct. på tilbagetrækning – og andelen stiger i perioden til mere end 20 pct. i den 5 årige periode efter anmeldetidspunktet.

2.2. Store samfundsmæssige omkostninger som følge af arbejds-skader

De samlede samfundsmæssige økonomiske omkostninger ved anerkendte arbejdsulykker skønnes at udgøre ca. 28 mia. kr. årligt. Omkostningerne rammer både tilskadekomne, arbejdsgiverne og det offentlige. Der er ikke tilsvarende viden om de økonomiske konsekvenser af erhvervssygdomme, men arbejdsgruppen vurderer, at der også på sygdomsområdet er store økonomiske konsekvenser for både samfundet og den enkelte tilskadekomne. Hertil vil der også være en ikke opgjort udgift til anmeldte ulykker, som alene behandles i forsikringsselskaberne og derfor ikke indgår i AES' opgørelser over anerkendte arbejdsulykker. Omkostningerne kan fx dække over sygefravær og behandlingsudgifter. Det er en udfordring for samfundet, at arbejdsskaderne medfører så store omkostninger i relation til en gruppe af borgere, der som udgangspunkt op til arbejdsskaden har været i beskæftigelse og bidraget til samfundsøkonomien.

Beskæftigelsesministeriets analyse om *samfundsmæssige omkostninger ved arbejdsskader* fra oktober 2023 viser således, at de samlede samfundsmæssige økonomiske omkostninger ved arbejdsulykker udgør ca. 28 mia. kr. årligt. Analysen tager udgangspunkt i ca. 11.000 personer med anerkendte arbejdsulykker, der er sket i år 2015. Tilskadekomne skønnes samlet set at have et tab på 2,6 mia. kr. årligt, hvilket særligt skyldes, at deres lønindkomst falder, efter de har været udsat for en arbejdsulykke. Samlet svarer de samlede omkostninger til 1 pct. af BNP i 2023.¹ Arbejdsgiverne skønnes samlet set at have et tab på 14,2 mia. kr. årligt, hvilket primært kan henføres til en lavere værditilvækst i produktionen på grund af et lavere arbejdsudbud. Fald i værditilvækst udgør halvdelen af det samlede tab. Det offentlige skønnes at have øgede omkostninger svarende til 11,5 mia. kr. årligt i form af øgede udgifter til forsørgelsesydelse (fx sygedagpenge) og færre skatteindtægter.

Omkostningerne ved arbejdsulykker drives særligt af tabt lønindkomst svarende til 12,1 mia. kr. og den lavere værditilvækst i produktionen. Allerede i det år arbejdsulykken finder sted ses et fald i tilskadekomnes årlige lønindkomst. Mere præcist ses et fald på ca. 11.000 kr. i det år, hvor arbejdsulykken sker. Året efter falder deres lønindkomst med yderligere ca. 24.000 kr. Efter 6 år er tilskadekomnes årlige lønindkomst faldet med ca. 46.000 kr. . Da effekten ser ud til at stabilisere sig 5-6 år efter ulykken, antages effekten at udgøre et lavere indkomstniveau på ca. 46.000 kr. om året på længere sigt. Det dækker over et større tab for personer med højt erhvervsevnetab og lavere for personer med lavere erhvervsevnetab²

Faldet i tilskadekomnes årlige lønindkomst kan alene tilskrives, at tilskadekomnes arbejdsudbud mindskes, som følge af både en lavere deltagelse på arbejdsmarkedet og færre arbejdstimer blandt personer i beskæftigelse. Den lavere lønindkomst er således ikke drevet af nedgang i timelønnen.

¹ Se mere om denne analyse: status-paa-arbejdsmarkedet-oktober-2023/

² Langsigteffekten på 46.000 kr. om året dækker over, at hovedparten af arbejdsulykkerne er forbundet med en relativt begrænset nedsættelse af de tilskadekomnes erhvervsevne, mens effekten er betydeligt større for personer med større erhvervsevnetab. Ibid, s. 58

Arbejdsgivernes økonomiske konsekvenser ved arbejdsulykker kan primært henføres til en lavere værditilvækst i produktionen som følge af et lavere arbejdsudbud. Dertil kommer udgifter til erstatninger og et øget sygefravær blandt de tilskadekomne.

Endeligt kan omkostningerne for det offentlige særligt forklares af øgede udgifter til forsørgelsesydelse. Hertil kommer, at indtægterne fra indkomstskatter samt tilbageløbet fra moms og afgifter mindskes som følge af færre arbejdstimer og mindre forbrug og produktion.

Analysen har ikke inddraget samfundsøkonomiske konsekvenser efter erhvervssygdomme, men Beskæftigelsesministeriet bemærker i analysen, at der givetvis også er konsekvenser ved disse. Der er i det hele taget ikke udarbejdet tilsvarende analyser af samfundsmæssige omkostninger ved erhvervssygdomme. Sundhedstilsynet har i rapport om ”Sygdomsbyrden i Danmark – sygdomme” fra 2022 opgjort, at lænderygsmærter og nakkesmerter (hvor fysisk hårdt arbejde udgør en forhøjet risiko) samlet set medfører et årligt produktionstab på næsten 40 mia. kr. Dertil kommer udgifter til sygebehandling m.v.³ Tilsvarende har NFA beregnet, at fravær i forbindelse med stress koster danske arbejdspladser mindst 16,4 mia. kroner årligt.⁴ Disse opgørelser tager dog ikke konkret højde for hvilken andel af disse udgifter, der med sikkerhed kan henføres til arbejdsmæssige forhold og det bemærkes, at anerkendelsesprocenten for ovenstående sygdomme er relativ lav.

2.3. Visse grupper af tilskadekomne har større risiko for lav arbejdsmarkedstilknytning efter en arbejdsskade

Risikoen for at miste sin arbejdsmarkedstilknytning efter en arbejdsskade afhænger særligt af omfanget af tilskadekomnes helbredsmæssige skade som følge af arbejdsskaden. Ved siden af dette parameter er personer med lav beskæftigelsegrad før arbejdsskaden, tilskadekomne under 29 år samt tilskadekomne med lavere uddannelsesniveau alt andet lige i større risiko for at miste sin arbejdsmarkedstilknytning. Det er en udfordring, at der ikke i indsatserne, der iværksættes i forhold til at understøtte den enkeltes arbejdsmarkedstilknytning, er særligt fokus på disse grupper.

Arbejdsgruppen har fået udarbejdet en analyse fra Beskæftigelsesministeriet om *karakteristika for tilskadekomne*, der bevarer deres arbejdsmarkedstilknytning. Analysen viser, hvad der karakteriserer tilskadekomne med en arbejdsskade, som efterfølgende bevarer tilknytningen til arbejdsmarkedet.

Analysepopulationen er afgrænset til tilskadekomne i alderen 16-59 år, der har været udsat for en erstatningsberettiget arbejdsulykke eller fået en erstatningsberettiget erhvervssygdom i årene 2011-2018 og var i udstøttet beskæftigelse omkring skadestidspunktet. Analysen viser, at blandt de variabler, hvor der er signifikant sammenhæng er størrelsen på de tilskadekomnes erhvervsevnetab for både arbejdsulykker og erhvervssygdomme den variabel med klart størst negativ betydning for

³ Se kap 17 og 18 i [Sygdomsbyrden-2023](#)

⁴ Se <https://nfa.dk/nyt/nyheder/2023/>

arbejdsmarkedstilknytningen. For arbejdsulykker er der ligeledes en negativ sammenhæng af relativ stor betydning mellem hhv. tilskadekomnes méngrad og sandsynligheden for at bevare en tilknytning til arbejdsmarkedet.

Analysen viser endvidere, at tilskadekomne med en høj beskæftigelsesgrad forud for en ulykke har højere sandsynlighed for at bevare arbejdsmarkedstilknytningen (69 pct. ved højeste beskæftigelsesgrad) end tilskadekomne med en lav grad af tilknytning inden ulykken (47 pct. ved laveste beskæftigelsesgrad).

På tværs af alder ses den største sandsynlighed for at bevare arbejdsmarkedstilknytningen blandt tilskadekomne i alderen 40-49 år (67 pct.), mens den laveste sandsynlighed for arbejdsmarkedstilknytning er blandt tilskadekomne i alderen 16-25 år og 26-29 år (62 pct.). Det skal dog sammenholdes med, at den samlede sandsynlighed for at være i beskæftigelse, uddannelse eller på barsel er faldende med alderen, da de yngre aldersgrupper relativt hyppigt er i uddannelse eller på barsel.

Ligeledes har tilskadekomne med en kompetencegivende uddannelse (66-70 pct.) højere sandsynlighed for at bevare tilknytningen end tilskadekomne med grundskole eller gymnasial uddannelse (62 pct. og 61 pct.). Den relativt lave beskæftigelse blandt personer med gymnasial uddannelse kan dog delvist forklares af, at betydeligt flere fra denne gruppe er under uddannelse (eller på barsel).

Endvidere viser analysen, at mænd alt andet lige har signifikant større sandsynlighed for at have en tilknytning til arbejdsmarkedet (67 pct.) end kvinder (61 pct.) 5 år efter en arbejdsulykke. Kvindernes lavere sandsynlighed for at være i udstøttet beskæftigelse hænger imidlertid sammen med, at flere er i uddannelse eller på barsel.

2.4. Manglende overblik, forståelse og samspil mellem de forskellige systemer og aktører

Tilskadekomne, arbejdsgivere og visse professionelle aktører, der kun sjældent kommer i kontakt med arbejdsskadesystemet, har svært ved at overskue og forstå arbejdsskadesystemet og samspillet med eventuelle andre sektorer eller aktører, som har en rolle ift. arbejdsskaden, fx forsikringsselskaber, beskæftigelsessystemet m.v. Den manglende forståelse og manglende overblik vurderes at være en barriere ift. at opretholde tilskadekomnes arbejdsmarkedstilknytning efter arbejdsskaden, idet det kan afholde den tilskadekomne fra at agere hensigtsmæssigt, ligesom det kan indebære, at indsatser m.v. ikke igansættes, ikke er koordineret eller direkte modstridende.

I flere analyser og oplæg peges der på, at det både for tilskadekomne og arbejdsgivere kan være svært at overskue og forstå arbejdsskadesystemet. Det skaber en udfordring ift., at tilskadekomne og især små og mellemstore arbejdsgivere ikke kan overskue systemet, herunder de mange aktører i det. Det kan hindre indsatser for at opretholde tilskadekomnes arbejdsmarkedstilknytning efter arbejdsskaden.

For eksempel peger VIVE i rapporten "Arbejdsmarkedstilknytning efter en arbejdsskade - En undersøgelse af årsagerne til en lav arbejdsmarkedstilknytning blandt

personer med en arbejdsskade” på, at en tilskadekomne, der er sygemeldt efter en arbejdsskade, står i en meget sårbar situation, og ofte kan opleve at være klemmt i mellem mange aktører og systemer, som gør det vanskeligt at overskue egen situation.

De mange aktører har ikke altid samme syn på arbejdsskadesagen, hvilket kan medvirke til, at den tilskadekomne mister overblikket under sagsforløbet. Arbejdsskade- og sygedagpengesagen kan af den tilskadekomne opleves som sammenkoblede, mens det i AES eller i jobcenteret ses som to adskilte sager med hver deres tilknyttede lovgivning, og de to sager påvirker hinanden på en ikke altid hensigtsmæssig måde. For eksempel kan arbejdsskadesagen ikke afsluttes, før der er truffet endelig afgørelse i den tilskadekomnes sygedagpengesag – og tilskadekomnes sygedagpengesag afventer samtidig ofte en afgørelse i pågældendes arbejdsskadesag.

Arbejdsgruppen er blevet præsenteret for oplæg fra forskellige aktører på området, der har delt deres erfaringer fra konkrete situationer. Aktørerne har peget på, at det er en udfordring ift en succesfuld opretholdelse af den tilskadekomnes arbejdsmarkedstilknytning, at indsatsen med henblik på at opretholde den tilskadekomnes plads på arbejdsmarkedet bliver igangsat for sent. Aktørerne oplever, at det særlig er en udfordring, fordi mange tilskadekomne bliver psykisk og socialt påvirket af en lang periode med usikkerhed.

Flere aktører har endvidere fremhævet, at det er en udfordring, at parter i et arbejdsskadeforløb ikke er i stand til at overskue sagen og ved, hvad de næste skridt forventeligt er, hvilket også kan medføre udfordringer med koordinering mellem aktørerne. Det bliver i den forbindelse fremhævet som en udfordring, når tilskadekomne ikke kan overskue hele processen og ikke oplever opbakning fra arbejdspladsen efter skaden.

2.5. Mulige løsninger ift. tilskadekomnes opretholdelse af tilknytningen til hidtidig arbejdsplads og arbejdsmarkedets generelt

Arbejdsgruppen har gennemgået flere analyser og fået præsenteret oplæg om erfaringer i relation til mulige løsninger til at styrke fortsat arbejdsmarkedstilknytning efter en arbejdsskade. Generelt i både analyser og oplæg bliver det fremhævet som to centrale løsninger, at ansættelse ved den hidtidige arbejdsgiver bliver opretholdt, og at nødvendige indsatser bliver iværksat tidligst muligt ift. den enkelte situation. Det bemærkes i den forbindelse, at det ikke er ny viden, men om en bekræftelse af, hvad der tidligere er blevet konkluderet.

NFA har udarbejdet en *Opdateret litteraturoversigt over virksomheders indsats for fastholdelse af personer med arbejdsskader*, som taget udgangspunkt i en tidligere rapport om emnet fra 2017.⁵ NFA's rapport opsummerer forskningsbaserede anbefalinger om fortsat arbejdsmarkedstilknytning af arbejdsskadede medarbejdere med fokus på processerne med at opnå tilbagevenden til arbejde efter en sygemelding (herefter TTA = tilbage til arbejde). NFA konkluderer, at anbefalingerne fra 2017 stadig er relevante og har fastholdt dem uændret, dvs. som følger:

⁵ Se fx <https://at.dk/arbejdsmiljoe/sygefravaer/godt-tilbage-til-jobbet//>

- 1) multimodale og multifaglige indsatser har en gavnlig indvirkning på TTA efter en arbejdsskade,
- 2) tilstedeværelsen af en TTA-koordinator har en positiv indflydelse på både TTA og fastholdelse i arbejde efter tilbagevenden,
- 3) den arbejdspladsnære indsats skal have fokus på TTA, men den må ikke overskygge underliggende sundhedsmæssige problemer, der kræver behandling,
- 4) timing af indsatsen er vigtig, da forsinkelser øger risikoen for tab af tilknytning til arbejdspladsen og udvikling af yderligere (mentale) sundhedsudfordringer,
- 5) jobtilpasning som en del af TTA-planen kan reducere antallet af tabte arbejdsdage,
- 6) ved psykiske helbredsproblemer hos den enkelte kan det ud over jobtilpasning være effektivt med kognitive tilgange, forudsat at de involverer arbejdspladsen eller har et arbejdsrelateret fokus,
- 7) ved arbejdsrelaterede muskelskelet-problemer kan arbejdsrettede interventioner være effektive og
- 8) det er afgørende at inddrage den arbejdsskadede medarbejder i TTA-processen.

Det opdaterede litteraturstudie bekræfter således den foreliggende viden. I den opdaterede analyse er der primært fokuseret på tre studier, hvor målgruppen er personer med arbejdsrelateret stress. Interventionerne i de tre studier er faciliteret af enten en psykolog eller en arbejdsmediciner og indeholder mindst et tiltag, der involverer arbejdspladsen. I to af studierne lykkes det at reducere tiden, før medarbejderen er tilbage i arbejde igen – og i det tredje studie findes en effekt i færre symptomer på mentale helbredsproblemer og et lavere stress-niveau.

Endvidere bekræfter VIVE's *Analyse om arbejdsmarkedstilknytning efter en arbejdsskade* overordnet den eksisterende viden på område og viser blandt andet, at arbejdspladsen spiller en meget afgørende rolle i fortsat tilknytning af medarbejdere efter en arbejdsskade. Det viser sig fx ved, at tilskadekomne, der har en oplevelse af, at arbejdspladsen har forsøgt at fastholde vedkommende, har en større chance for at komme tilbage i arbejde på den pågældende arbejdsplads. Kollegaer har ligeledes stor betydning.⁶

Samarbejde og åbenhed bliver fremhævet som vigtige elementer i en succesfuld indsats med at opretholde tilskadekomnes tilknytning til arbejdsmarkedet. Det bliver ligeledes fremhævet som vigtigt, at indsatsen bliver igangsat tidligt og er skræddersyet til den enkelte tilskadekomne.

Herudover bliver det fremhævet, at hidtidig arbejdsgiver er vigtig, både i forhold til tidlig kontakt, og at den tilskadekomne oplever, at arbejdsgiveren viser støtte og interesse ift. vedkommendes situation.

2.6. Erfaringer fra aktører på området

Arbejdsgruppen har ligeledes fået præsenteret oplæg fra aktører på området, som har fortalt om deres konkrete erfaringer og eksempler fra området. Arbejdsgruppen

⁶ [Arbejdsmarkedstilknytning-efter-en-arbejdsskade/](#)

har inddraget de empiriske eksempler fra oplæggene i sit arbejde med fastlæggelse af arbejdsgruppens anbefalinger. Konklusionerne fra disse oplæg er kort præsenteret i det følgende.

Topdanmark har fortalt om den indsats, som forsikringsbranchen gør for at sikre de arbejdsulykkesramtes tilknytning til arbejdsmarkedet efter en anmeldt arbejdsulykke. Indsatsen tager udgangspunkt i den enkelte tilskadekomne, og indsatsen er skræddersyet den enkelte.

Topdanmark peger på, at der kan være behov for at øge kendskabet til, hvad de forskellige aktører hver især laver og at øge samarbejdet mellem forsikringsselskaber og kommuner. Også et tæt samarbejde med arbejdsgiver er vigtigt.

Der kan efter Topdanmarks erfaring således være en positiv samfundsøkonomisk effekt i en stærk indsats ift. aktiv skadesbehandling af tilskadekomne med henblik på at undgå sygefravær og afskedigelse. Udgifter til operationer, behandling mv. mere end opvejes af de besparelser, der kan opnås ved at fastholde tilskadekomne i udstøttet beskæftigelse og undgå udgifter til erhvervsevnetabserstatning efterfølgende.

Virksomheden **Danish Crown** har holdt et oplæg om deres lokale indsats på slagteriet i Horsens, men også hvad Danish Crown generelt gør for at understøtte arbejdsmarkedstilknytningen for medarbejdere med både arbejdsskader og erhvervsbetingede lidelser, herunder også i situationer hvor skaden endnu ikke er sket.

Danish Crown arbejder aktivt med forebyggende indsatser, herunder smertebehandling, der skal modvirke en egentlig sygemelding. Det sker fx med brug af psyko-motoriske terapeuter, der blandt andet har fokus på smertebehandling og – håndtering. Indsatsen har effekt i forhold til at forbedre helbredstilstanden hos ansatte, der oplever begyndende erhvervsbetingede lidelser, og nedbringe forbruget af smertestillende medicin og dermed forebygge egentlige sygemeldinger og nedbringe sygefraværet generelt på arbejdspladsen. Ved langtidssygefravær laves også en fastholdelsesplan med inddragelse af leder, den sygemeldte og arbejdsmiljørepræsentanten.

Desuden gør Danish Crown brug af netværk til genplacering af medarbejdere, som efter en arbejdsskade ikke længere er i stand til at udføre det tidligere arbejde. Både internt i koncernen, men det kan også være eksternt via netværk med andre virksomheder.

Socialpædagogisk Landsforbund har i et oplæg for arbejdsgruppen fremhævet, at de har erfaring for, at det er altafgørende, at der bliver sat hurtigt ind med genoptræning ift. både fysiske og psykiske skader, og at det er vigtigt at have fokus på hele rejsen for den tilskadekomne. Dvs. at det er vigtigt med differentieret fokus både når:

- skaden sker,
- efter skaden, men hvor tilskadekomne fortsat er tilknyttet arbejde
- og når tilskadekomne bliver afskediget.

I alle oplæg blev det fremhævet, at det er afgørende for en succesfuld opretholdelse af den tilskadekomnes arbejdsmarkedstilknnytning, at der bliver iværksat en hurtig indsats med henblik på at opretholde den tilskadekomnes plads på arbejdsmarkedet. Her har særligt arbejdsgiver en vigtig rolle i forhold til at sikre tilskadekomnes fortsatte tilknnytning til arbejdspladsen og motivation til at komme tilbage til arbejdspladsen. Det skyldes, at mange bliver psykisk og socialt påvirket af en lang periode med usikkerhed. Det er således vigtigt, at tilskadekomne oplever opbakning fra arbejdspladsen efter skaden.

I flere oplæg blev det endvidere fremhævet, at det er vigtigt, at alle parter i et arbejdsskadeforløb er i stand til at overskue sagen og ved, hvad de næste skridt forventeligt er, og at der sker den nødvendige koordinering. Det bliver i den forbindelse fremhævet, at det er vigtigt, at aktørerne i arbejdsskadesagen koordinerer bedre, og at det bliver understøttet, at tilskadekomne kan overskue hele processen.

3. Arbejdsgruppens anbefalinger

Arbejdsgruppen er enige om, at der er behov for at igangsætte initiativer, der samlet og hver for sig skal medvirke til at løse udfordringerne ift., at tilskadekomne opretholder deres tilknnytning til arbejdsmarkedet efter en arbejdsskade.

Arbejdsgruppen ser især behov for at styrke arbejdsgiveres og tilskadekomnes forståelse af egne roller og samspillet mellem arbejdsskadesagens mange aktører, samt deres kendskab til mulighederne for at styrke tilskadekomnes arbejdsmarkedstilknnytning. Derudover ses et behov for at forbedre samspillet mellem de forskellige aktører i arbejdsskadesager. Arbejdsgruppen har dog ikke peget på konkrete aktører, der skal igangsætte anbefalingerne.

I de følgende afsnit 3.1-3.3 bliver arbejdsgruppens anbefalinger uddybet.

3.1. Anbefaling om at styrke arbejdsgivers kapacitet til at understøtte tilskadekomne arbejdsmarkedstilknnytning

Der er enighed i arbejdsgruppen om, at arbejdsgiveren spiller en vigtig rolle i forhold til, om tilskadekomne kommer tilbage til arbejdsmarkedet. Enten ved at den tilskadekomne opretholder tilknytningen til den eksisterende arbejdsplads, fx via genplacering eller tilpasning af opgaver, eller ved at der bliver fundet en ny arbejdsplads til tilskadekomne fx via arbejdsgivers netværk.

Arbejdsgruppen vurderer, bl.a. på baggrund af VIVE's analyse, at det er afgørende for arbejdsmarkedstilknytningen, at den tilskadekomne oplever opbakning fra arbejdsgiveren og kollegaerne, så længe der potentielt er mulighed for tilbagevenden til hidtidig arbejdsplads. Opbakningen kan bestå i, at den tilskadekomne opretholder sin tilknnytning til arbejdspladsen samt tilpasning og accept af eventuelle ændrede arbejdsforhold såsom skånevilkår, andre arbejdsopgaver eller fleksibel/minde arbejdstid.

Der er enighed i arbejdsgruppen om, at de store samfundsøkonomiske omkostninger ved arbejdsulykker og erhvervssygdomme samlet set illustrerer et stort økono-

misk potentiale i forhold til forebyggende indsatser, herunder virksomhedernes indsats for at fremme sikkerhedskulturen og det systematiske arbejdsmiljøarbejde, der kan nedbringe antallet af arbejdsskader. Samtidig understreger analysen vigtigheden af indsatser, der understøtter tilskadekomnes tilbagevenden til et job efter en arbejdsskade.

Overordnet er der enighed i arbejdsgruppen om, at en indsats i forhold til arbejdsmarkedstilknnytning lokalt på arbejdspladserne kan have stor effekt. Det er en indsats, som allerede sker lokalt med succes, men der kan være behov for, at viden og erfaringer på området bliver spredt, så flere arbejdspladser kan blive inspireret til at igangsætte tiltag til at styrke arbejdsmarkedstilknnytningen, som ikke allerede sker på arbejdspladsen.

Det er generelt arbejdsgruppens oplevelse, at det kan være en udfordring for især små og mellemstore virksomheder at overskue det samlede forløb i arbejdsskadesagen, herunder ift. eksisterende muligheder for at opretholde tilskadekomnes arbejdsmarkedstilknnytning fx at etablere særlige vilkår for de tilskadekomne.

Arbejdsgruppen anbefaler i den forbindelse, at der tænkes i effektfulde virkemidler og har fokus på andre virkemidler end skriftlig kommunikation.

Dertil anbefaler arbejdsgruppen, at best practice fra eksisterende partnerskaber i højere grad bliver delt mellem arbejdspladser og på tværs af relevante aktører. Erfaringerne kan med fordel blive spredt mellem arbejdspladser, som ønsker at styrke deres kompetencer i forhold til at opretholde tilskadekomne medarbejders tilknnytning til arbejdspladsen.

3.2. Anbefaling om at styrke tilskadekomnes kapacitet til selv at opretholde sin tilknnytning til arbejdsmarkedet

Arbejdsgruppen er enige om, at den tilskadekomne selv spiller en vigtig rolle ift. at blive fastholdt på arbejdsmarkedet. Når de tilskadekomne selv tror på, at de kan komme tilbage til arbejdsmarkedet, og at de på sigt kan blive raske, så er chancerne for at komme tilbage til arbejdsmarkedet større.

Analyserne viser, at der er stor forskel på tilskadekomne. Nogle kommer hurtigt tilbage til deres tidligere arbejdsplads efter en kort periode med uarbejdsdygtighed og uden behov for støtte, mens andre har været udsat for en arbejdsskade af en sådan karakter, at en fastholdelsesindsats efter al sandsynlighed ikke vil have effekt. Udfordringen er derfor, hvordan indsatsen bliver fokuseret, så den er målrettet den gruppe af tilskadekomne, for hvem en støtte kan have en afgørende effekt ift. at styrke deres arbejdsmarkedstilknnytning, og så indsatsen er fokuseret på gruppens forskellige behov. Analyser viser således, at risikoen for at miste arbejdsmarkedstilknnytning er højere for nogle grupper end andre. Det er derfor afgørende, at det allerede tidligt i forløbet bliver identificeret, hvem den rigtige målgruppe for et initiativ er, så det kan målrettes de rette grupper. Der kan ligeledes være behov for at styrke viden om dette.

Der kan være en positiv samfundsøkonomisk effekt i en stærk indsats ift. aktiv skadesbehandling af tilskadekomne. Selv dyrere indsatser på kortere sigte kan samlet vise sig at få en samfundsøkonomisk gevinst på længere sigt, hvis tilskadekomne derved kan opnå udstøttet beskæftigelse, og der derfor ikke skal udbetales offentlige ydelser og/eller erstatning for erhvervsevnetab efterfølgende.

De mange aktører har ikke altid samme syn på arbejdsskadesagen, hvilket kan medvirke til, at den tilskadekomne selv mister overblikket under forløbet efter en arbejdsskade. Flere tilskadekomne oplever, at det kan være svært at overskue det samlede forløb i arbejdsskadesagen og de muligheder for opretholde arbejdsmarkedstilknytningen, der allerede eksisterer. Arbejdsgruppen vurderer derfor, at der kan være behov for at igangsætte tiltag, som kan imødekomme dette behov.

Arbejdsgruppen anbefaler derfor, at der bliver udviklet og igangsat indsatser målrettet tilskadekomne med særlige risici for at miste tilknytningen til arbejdsmarkedet. Det omfatter primært personer med lav beskæftigelsesgrad inden skaden, tilskadekomne under 29 år og tilskadekomne med lavere uddannelsesniveau. Det er afgørende, at indsatsen tager udgangspunkt i best-practice fra eksisterende partnerskaber mellem arbejdspladser og på tværs af relevante aktører.

Arbejdsgruppen anbefaler i den forbindelse, at der tænkes i effektfulde virkemidler og med fokus på andre virkemidler end skriftlig kommunikation.

3.3. Anbefalinger for at forenkle samspillet mellem de mange aktører i arbejdsskadesager

Arbejdsgruppen vurderer, at de mange aktører involveret direkte eller indirekte i en arbejdsskadesag indebærer en risiko for, at tilskadekomne og andre mister overblikket og muligheden for at agere hensigtsmæssigt efter arbejdsskaden. Ligeledes kan de forskellige aktørers roller ift. arbejdsskadesagen indebære, at indsatser igangsættes med forskelligt – og måske modstridende formål og virkning.

Arbejdsgruppen har identificeret følgende centrale aktører i en typisk arbejdsskadesag:

- Den tilskadekomne selv
- Den tilskadekomnes arbejdsgiver
- Arbejdsmarkedets Erhvervssikring
- Jobcentres sygedagpengekontor
- Fagforeninger
- Forsikringsselskaber
- Den tilskadekomnes familie og øvrige netværk
- Sundhedssystemet herunder egen læge
- Arbejdsmedicinske klinikker

Formålet med forløbene i de forskellige systemer er forskellige, fx at behandle den helbredsmæssige skade, understøtte den tilskadekomne i så vidt muligt at opretholde eller genopnå selvforsørgelse på arbejdsmarkedet, behandle arbejdsskadesa-

gen mv. De mange aktører har således ikke altid samme perspektiv på den tilskadekomnes arbejdsskadesag, hvilket kan medvirke til, at den tilskadekomne selv mister overblikket under forløbet med arbejdsskadesagen.

Et sagsforløb rummer således mange kontaktflader mellem forskellige aktører på forskellige tidspunkter, hvor der potentielt kan opstå udfordringer i forbindelse med koordineringen eller i den enkelte aktørs arbejde.

Det er vigtigt, at tilskadekomne kan overskue processen både ift den enkelte aktør og i samspillet mellem alle de involverede aktører. Men det samlede arbejdsskadesystem kan opleves som svært at forstå og navigere i. Det er derfor vigtigt, at de mange forskellige aktører har dialog med hinanden, og at indsatsen bliver koordineret mellem dem. Så tilskadekomne ikke oplever indsatsen som frakoblet eller direkte modstridende med hinanden.

En særlig problemstilling kan være i de sager, hvor den tilskadekomne har et sygefravær af en længde, så der også vil være et forløb i jobcenterets sygedagpengekonto. Kommunen skal håndtere sygedagpengesagen og eventuelle initiativer med henblik på arbejdsprøvning eller revalidering m.v., mens AES skal vurdere, hvorvidt arbejdsskaden kan anerkendes, og herunder vurdere omfanget af en mulig mén-grad, tab af erhvervsevne samt erstatning herfor.

Bedre koordinering i den samlede arbejdsskadesag kan derfor have stor betydning for den enkelte tilskadekomnes sagsforløb, herunder ift. at opretholde arbejdsmarkedstilknytningen. De involverede aktører kan dog have så forskellige positioner og perspektiver på den tilskadekomne, systemet og hinanden, at der kan være en risiko for, at det besværliggør den indbyrdes koordinering .

Arbejdsgruppen anbefaler derfor, at de centrale aktører indsamler erfaringer om at sikre koordinering i arbejdsskadesager med henblik på at udbrede viden om best-practice til tilskadekomne med et særligt fokus på tilskadekomne med særlige risici for at miste tilknytningen til arbejdsmarkedet, dvs. personer med lav beskæftigelsesgrad inden skaden, tilskadekomne under 29 år og tilskadekomne med lavere uddannelsesniveau.

3.4 Økonomi

Arbejdsgruppens anbefalinger kan udmøntes på en række forskellige måder og i forskellig skala. Anbefalingerne forudsætter dermed ikke nødvendigvis statslig finansiering.